

گردشگری روستایی و اثرات اقتصادی آن بر جوامع میزبان (مورد مطالعه: روستاهای گردشگرپذیر شهرستان رضوانشهر)

نازنین نعیم آبادی^۱، فرهاد جوان^{۲*} و سیروس حجت شمایی^۳

۱. دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۲. دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۳. دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۸

اطلاعات مقاله چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی گردشگری روستایی و اثرات اقتصادی آن بر جوامع میزبان روستاهای گردشگرپذیر شهرستان رضوانشهر انجام شده است. روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع کمی و از نظر هدف، کاربردی می باشد. جامعه آماری در این پژوهش ساکنین روستاهای گردشگرپذیر در شهرستان رضوانشهر تشکیل داده اند، در این راستا نمونه گیری در منطقه مورد مطالعه به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله استفاده شد، به گونه ای که سه تیپ روستاهای ناحیه (جلگه ای، ساخلی و کوهپایه ای) شناسایی شدند. سپس با روش سهمیه ای تعداد روستاهای نمونه به تفکیک بخش و دهستان تعیین شد. در نهایت تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان جامعه نمونه انتخاب شد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS و مدل ماتریس تعاملی استفاده شده است. نتایج آزمون تی تک نمونه ای نشان داد، که میزان اثرات مثبت اقتصادی در چهار شاخص (درآمد، اشتغال، قیمت زمین، سرمایه گذاری) از دیدگاه جامعه میزبان زیاد بوده، و به نسبت آن میزان اثرات منفی اقتصادی از جمله: (ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی بین ساکنان، افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس، فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی، تقویت شغل های کاذب، تغییر کاربری های زمین برای اهداف و فعالیت های گردشگری، سوداگری زمین، بالا رفتن قیمت زمین، بالا رفتن میزان ریسک پذیری سرمایه گذاری)، در روستاهای گردشگرپذیر زیاد می باشد. در ادامه نیز نتایج مدل ماتریس تعاملی نیز نشان داد، شاخص اشتغال با قدرت نفوذ (۴) بیشترین تاثیرپذیری و شاخص قیمت زمین و سرمایه گذاری با قدرت نفوذ (۲)، کمترین میزان تاثیرپذیری را از گردشگری به خود اختصاص داده اند. به عبارت دیگر، شاخص اشتغال در سطح اول همانند سنگ بنای زیربنای مدل عمل می کند، شاخص درآمد در سطح دوم، و شاخص های قیمت زمین و سرمایه گذاری در سطح سوم مدل قرار گرفته اند.

دوره ۴، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۲
صص ۳۱-۱۸
مقاله پژوهشی

کلید واژه‌ها: گردشگری روستایی، اثرات اقتصادی، جوامع میزبان، شهرستان رضوانشهر.

مقدمه

امروزه گردشگری به عنوان یک ابزار بسیار توانمند، در تغییر و شکل دهی محیط پیرامون نقش بسیار مهمی ایفا می کند (راستای و همکاران، ۱۴۰۰، ۵۸)، و همچنین از جمله جریان‌هایی می باشد که به نحو مطلوب ترکیب امور اجتماعی و فرهنگی با فعالیت‌های اقتصادی را بیان می کند (جوان، ۱۴۰۰، ۷۰). گردشگری به عنوان یکی از بخش‌های مهم در جهان امروز در رشد و توسعه اقتصادی بسیاری از کشورها نقش موثری دارد که منافع اقتصادی آن نصیب جوامع محلی نیز می گردد (صادقی، ۱۴۰۰، ۵۶). به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران، امروزه صنعت گردشگری از بعد اقتصادی نه تنها در میان دولت‌ها رقابت سختی را آغاز کرده است، بلکه این رقابت در سطوح ناحیه‌ای و محلی به وضوح قابل مشاهده است. این صنعت با مکانیسم خاص و پیچیده اش قادر است اقتصاد را در سطوح بین-المللی، ملی، ناحیه‌ای و محلی تحت تاثیر خود قرار داده و آن را متحول نماید (کریمی کندزی، ۱۴۰۰، ۹۲). در این راستا، یکی از شاخه‌های مهم در گردشگری، گردشگری روستایی است که ترکیبی از مولفه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مناطق روستایی می باشد، و ارتباط نزدیکی با مردم، فضا و محصولات دارد و تاثیرات منحصر به فردی بر محیط زیست و رشد و توسعه اقتصادی دارد (Yang et al, 2021, 35). توسعه گردشگری روستایی باعث رشد سریع اقتصادی، ایجاد مشاغل بیشتر و بهبود کیفیت زندگی ساکنان می گردد (Kevin Lo et al, 2019, 322).

مطالعات انجام شده در کشورهای فرانسه، اتریش، سوئیس، انگلستان، ایرلند، تایلند، و ژاپن نشان می دهند که گردشگری روستایی به سرعت در اقتصاد روستایی رشد کرده و مکمل فعالیت‌های کشاورزی شده است. ماهیت صنعت گردشگری ایجاد اشتغال و درآمد، متنوع سازی اقتصاد، مشارکت اجتماعی، و استفاده از منابع محلی است. از آنجا که بخش اعظم مشکلات عقب ماندگی و توسعه نیافتگی روستایی ناشی از فقدان این صنعت است، گردشگری روستایی با حل مسائل و مشکلات مذکور می تواند به توسعه روستایی کمک کند. گردشگری روستایی منبع مهم و جدید ایجاد درآمد برای جوامع روستایی به شمار می آید، به مثابه یکی از مردمی ترین اشکال گردشگری، از یکسو می تواند به رشد اقتصادی و تنوع فعالیت‌های روستایی بینجامد و از سوی دیگر با جذب مازاد نیروی انسانی، به ایجاد اشتغال و درآمدزایی برای ساکنان روستاها کمک کند؛ و بدین ترتیب فرصتی برای توسعه همه جانبه قلمداد می شود (غفاری و ترکی هرچکانی، ۱۳۸۸، ۱۴۴). بر این اساس، توسعه گردشگری در نواحی روستایی در عین حال می تواند وسیله‌ای برای تحرک رشد اقتصاد ملی از طریق غلبه بر انگاره‌های توسعه نیافتگی و بهبود استانداردهای زندگی مردم محلی باشد (بهرامی، ۱۳۸۹، ۵).

در این راستا در اکثر نواحی روستایی در بسیاری از کشورهای ایران، به دلیل غالب بودن اقتصاد کشاورزی و آسیب پذیری آن، توجه به دیگر فعالیت‌های توسعه‌ای نظیر گردشگری از جنبه‌های گوناگون می تواند تضمینی بر بهبود شرایط زندگی روستاییان باشد. گردشگری روستایی می تواند در توانمندسازی مردم محلی و توسعه منابع انسانی، تنوع بخشی اقتصادی و رشد آن، خلق فرصت‌های شغلی، حل معضل بیکاری، ارتقای استانداردهای زندگی از طریق تأمین خدمات اجتماعی، و پرکردن شکاف بین نواحی شهری و روستایی در زمینه‌های مختلف، و کاهش مهاجرت روستایی به کلانشهرها نقش عمده‌ای داشته باشد (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷، ۴۲). از سوی دیگر، برخی از پژوهشگران نیز در بررسی تاثیر گردشگری، به پیامد‌های منفی اقتصادی نظیر افزایش قیمت کالا و خدمات، افزایش کاذب قیمت املاک، افزایش هزینه زندگی اشاره نموده‌اند، همچنین تسارتاس در مطالعه نواحی روستایی در دو جزیره یونان از دیدگاه ساکنان، به آثار منفی اقتصادی نظیر افزایش قیمت زمین و هزینه زندگی، سودرسانی توسعه گردشگری به صاحبان زمین و سرمایه، فصلی بودن مشاغل گردشگری، دستیابی افراد غیرمحلی به مشاغل درآمد بالا اشاره کرده است (علیقلی زاده فیروزجایی، ۱۳۸۶، ۱).

در این راستا، روستاهای گردشگرپذیر در شهرستان رضوانشهر، با داشتن تنوع محیط جغرافیایی، طبیعت

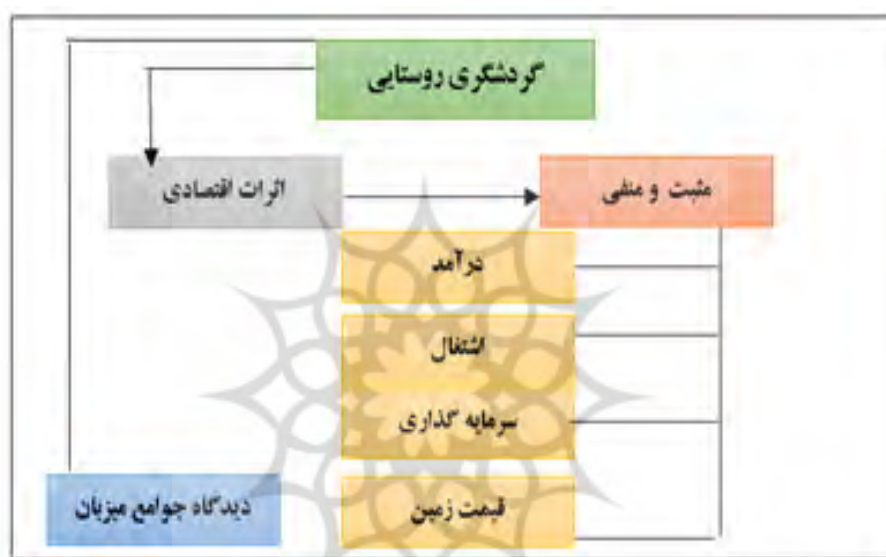
زیبا و ظرفیت‌های بالقوه طبیعی، فرهنگی و تاریخی از قطب‌های مهم گردشگری در استان گیلان به شمار می‌آید. روستاهای مورد مطالعه دارای منابع گردشگری ارزشمند اعم از منابع تولیدی، باغی، چشمه‌ها، آبشار طبیعی، جاذبه‌های تاریخی و ... می‌باشند که از دیرباز گردشگران به آن توجه داشته‌اند. گسترش جریان‌های گردشگری در این روستاها، تغییرات مثبت و منفی اقتصادی در پی داشته است که میزان این تغییرات از سوی دیدگاه جامعه میزبان قابل اهمیت است. افزون بر این، با وجود اهمیت گردشگری روستایی و تاثیرات اقتصادی آن در محیط‌های روستایی، تاکنون مطالعه‌ای در خصوص بررسی گردشگری روستایی و اثرات اقتصادی آن بر جوامع میزبان در روستاهای گردشگر پذیر این منطقه انجام نشده است. از این رو، بررسی نگرش جامعه میزبان نسبت به اثرات گردشگری در توسعه اقتصادی روستاها، برای کاهش تغییرات منفی از سوی جامعه میزبان و تقویت جنبه‌های مثبت این فعالیت، ضروری به شمار می‌رود. در این بین، پژوهش حاضر بر آن است تا مشخص نماید آیا فعالیت‌های گردشگری در روستاهای گردشگرپذیر شهرستان رضوان شهر بر وضعیت اقتصادی جامعه میزبان تاثیر داشته است یا خیر، و اینکه از بین شاخص‌های اقتصادی، کدام یک بیشترین میزان تاثیرپذیری را از گردشگری به خود اختصاص داده است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در طول سال‌های گذشته، نگرش جامعه میزبان به اثرات گردشگری توجه محققان زیادی را به خود جلب کرده است. در نتیجه تعداد زیادی از مطالعات در مورد این موضوع بحث کرده‌اند (Gursoy and et al, 2010, Lee and et al, 2010). گسترش این مطالعات اهمیت دخالت و واکنش جامعه میزبان برای رسیدن به توسعه پایدار را در مقاصد مختلف گردشگری مورد تاکید قرار می‌دهد (Nunkoo, 2011, 243). چندین روش به عنوان چارچوب تئوریک برای درک واکنش مردم نسبت به گردشگری وجود دارد، که از مهمترین آنها می‌توان به تئوری مبادله اجتماعی، چرخه حیات گردشگری اشاره نمود (علیقلی زاده فیروزجایی و همکاران، ۱۳۹۳).

تئوری مبادله اجتماعی یک چارچوب زیربنایی برای همه روش‌ها و رویکردها محسوب می‌شود که مبتنی بر ارزیابی جامعه میزبان از هزینه و منافع مورد انتظار از گردشگری می‌باشد. تئوری مبادله اجتماعی بیان می‌کند که ساکنان یک جامعه باید تصمیم بگیرند که میزان حمایت آنها تا چه میزان به منافع و هزینه‌های گردشگری یا پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نگرانی‌های زیست محیطی وابستگی دارد (Nunkoo and Ramkissoon, 2011, Yoon et al, 2001). مطالعات پرو دربار درک روستاییان از تاثیرات توسعه گردشگری و حمایت برای توسعه آن در زمره مطالعات مهم در این زمینه به شمار می‌آید. در این خصوص پردو به این نتیجه رسید که اگر ساکنان به تاثیرات مثبت گردشگری و کسب منفعت خوشبین باشند تمایل به حمایت و همکاری خواهند داشت و اگر آنان به این باور برسند که منافع گردشگری بیشتر از هزینه‌های آن است به درگیر شدن در این تبادل علاقه مند می‌شوند برعکس وقتی احساس کنند که هزینه‌ها بیش از منافع آن است تمایل به مشارکت و حمایت از گردشگری نخواهند داشت (وئوقی و همکاران، ۱۳۹۳، ۶۸). از دیگر نظریه مرتبط با نگرش و گرایش ساکنین، مدل چرخه حیات توسعه گردشگری است. در این مدل، ارزیابی توسعه گردشگری مقصد در طول زمان مورد توجه است. بدین ترتیب نحوه نگرش میزبان تحت تاثیر روند تغییرات و توسعه گردشگری قرار می‌گیرد (Kim, 2002, 39). بنابراین یکی از متغیرهای موثر بر نگرش ساکنان محلی، سطح توسعه گردشگری در مقصد است که با افزایش آن، نگرش‌های منفی ساکنان تشدید می‌شود (Smith and Krannich, 1990, Long et al, 1990, Perdue et al, 1998) و نگرش مردم نسبت به گردشگری ممکن است تحت تاثیر روند تحول و توسعه گردشگری در مقصد قرار گیرد (علیقلی زاده فیروزجایی و همکاران، ۱۳۹۳).

در این بین، گردشگری روستایی آثار اقتصادی فراوانی دارد، که از مهمترین آثار مثبت اقتصادی آن می‌توان به مواردی از جمله: ایجاد اشتغال و دستیابی به درآمد ارزی پایدار و مناسب، تنوع فعالیت‌های اقتصادی، کاهش بیکاری، ارتقای سطح زندگی مردم و بهبود زیرساخت‌ها و امکانات موجود نام برد (زاهدی، ۱۳۸۵، ۴۳)، از سوی دیگر، پیامدهای منفی اقتصادی نظیر افزایش قیمت کالا و خدمات، افزایش کاذب قیمت املاک، افزایش قیمت زمین و هزینه زندگی، سودرسانی توسعه گردشگری به صاحبان زمین و سرمایه، فصلی بودن مشاغل گردشگری، دستیابی افراد غیرمحلی به مشاغل درآمد بالا، از مهمترین آثار منفی اقتصادی گردشگری محسوب می‌گردد (علیقلی زاده فیروزجایی، ۱۳۸۶، ۱). بر این اساس، پیرسون (۱۹۸۹) در این باره معتقد است که مطالعه درباره افزایش تعداد گردشگران بر وضعیت اقتصادی مقصد عمده ترین بخش تحقیقات گردشگری بوده است. بیشتر این تحقیقات را اقتصاددانان انجام داده اند و بر تاثیر درآمد و اشتغال تمرکز کرده اند (صفایی پور و همکاران، ۱۳۹۳). شکل (۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

مطالعات متعددی در راستای گردشگری روستایی انجام شده است، ولی در رابطه با موضوع پژوهش حاضر در سطح داخلی و خارجی تحقیقات کمتری صورت گرفته است، بر این اساس در این قسمت از پژوهش سعی بر این بوده که به مطالعاتی که همخوانی و مطابقت با تحقیق حاضر دارند، پرداخته گردد. امیرخانلو و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان، اثرات گردشگری بر توسعه مناطق روستایی از دیدگاه جامعه میزبان مورد: بخش مرکزی شهرستان گلوگاه، به این نتایج دست یافتند، توسعه گردشگری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرستان گلوگاه تاثیر مثبت داشته است. جوان و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیل فضایی اثرات گردشگری بر اقتصاد نواحی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رضوانشهر، ایران)، به این نتایج دست یافتند، میانگین درآمد خانوارهای روستای رودبارسرا با رقمی نزدیک به ۱۹ میلیون ریال بالاترین میزان درآمد ماهیانه دارند و این میزان به رقم ۹/۵ میلیون ریال نیز در روستاهایی همچون رزدار و بیچال می‌رسد. بررسی نرخ بیکاری روستاهای گردشگری پذیر که کمترین نرخ بیکاری در روستاهای کوهستانی و بیشترین نرخ بیکاری نیز در نواحی روستایی جلگه ای/دشتی قرار دارند. همچنین سطح بندی اقتصاد محلی روستاهای مورد مطالعه نشان داد که اوزان شاخص های مورد مطالعه در میان روستاها در نوسان است به طوری که پایین ترین آن مربوط به روستای کیش خاله و بالاترین آن مربوط به روستای پونل است. سکونتگاه های روستایی مورد مطالعه در شهرستان رضوانشهر از

لحاظ سطح بندی اقتصادی در سه سطح (اول، دوم و سوم) دسته بندی شده اند، به طوری که روستاهای (نوکنده، اردجان، پونل، وزشت و اورما) در سطح اول روستاهای مورد مطالعه قرار گرفته اند. ابراهیمی کوهینه و یعقوبی (۱۳۹۹)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیل آثار اقتصادی-اجتماعی گردشگری بر توسعه مناطق روستایی دهستان طرقله (دیدگاه مردم محلی)، به این نتایج دست یافتند، آثار مثبت اقتصادی گردشگری در سه عامل توسعه زیرساخت اجتماعی، توسعه همکاری جمعی و توسعه زیرساخت بهداشتی و تحویلی می باشد و آثار منفی نیز، سوداگری و دلالی و توسعه ناهنجاری اجتماعی است. قربانی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی اثرات گردشگری بر توسعه اقتصاد شهری (نمونه مورد مطالعاتی: شهر اردبیل)، به این نتایج دست یافتند، بیشترین بار عامل در بین نشانگرهای بعد عدالت اقتصادی به گویه میانگین درآمد سالانه خانوار (بار عاملی ۰/۸۱)، در بین نشانگرهای عامل ثبات اقتصادی به گویه رشد سریع بخش خدمات تجاری (بار عاملی ۰/۸۷) و در بین نشانگرهای رفاه اقتصادی به گویه افزایش میزان مراکز خدماتی و رفاهی (بار عاملی ۰/۸۷) اختصاص یافته است. به عبارتی، این نشانگرها بیشترین تأثیرپذیری را از گردشگری داشته اند. در بین ابعاد سه گانه نیز به ترتیب بعد رفاه اقتصادی با ضریب ۰/۹۴، بعد ثبات اقتصادی با ضریب ۰/۹۰، و عدالت اقتصادی با ضریب ۰/۸۵، بیشترین تأثیرپذیری را از گردشگری داشته اند. راستای و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان، تحلیل اثرات گردشگری بر جامعه میزبان نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستای تمین در شهرستان میرجاوه)، به این نتایج دست یافتند، وضعیت شاخص اقتصادی با میانگین ۳/۱۰۹، شاخص اجتماعی با مقدار ۳/۱۷۸، زیست محیطی با مقدار ۳/۰۵۳، شاخص کالبدی با میانگین ۳/۱۷۸، بالاتر از میانگین مطلوب است و گردشگری باعث بهبود وضعیت این ابعاد در روستای تمین شده است. بازوند و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی تحت عنوان، اثرات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیرساختی گردشگری در جامعه میزبان از نگاه مسئولان و مردم محلی (مطالعه موردی روستاهای افرینه، پران پرویز و ولیعصر شهرستان پلدختر)، به این نتایج دست یافتند، مهم ترین اثر گردشگری از نگاه مسئولین بر جامعه میزبان بر بعد اقتصادی با میانگین ۳/۵۴۴ است ولی از نظر مردم محلی بیشترین تأثیر بر بعد کالبدی با میانگین ۳/۲۲۴ است. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که بعد اقتصادی با مقدار اثر کلی ۰/۷۳۴ بیشترین تأثیر را بر توسعه روستایی جامعه میزبان داشته است و بعد کالبدی با مقدار اثر کلی ۰/۳۲۱ کم ترین تأثیر را داشته است. همچنین نتایج آزمون میزان اثرگذاری گردشگری بر ابعاد مختلف در روستاهای مورد مطالعه متفاوت بوده است. دادس و همکاران (۲۰۱۸)، در مطالعات خود دریافتند که با ورود گردشگران به مناطق روستایی میزان دانش و آگاهی روستاییان بالا رفته و متعاقب آن گرایش روستاییان نسبت به یکدیگر افزایش پیدا کرده و در نتیجه میزان تعامل اجتماعی آنها در مدیریت پایدار روستا بالا می رود. ایبانشکو (۲۰۱۸)، در پژوهشی تحت عنوان، تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار مناطق روستایی، در کشور رومانی، به این نتایج دست یافت، که گردشگری روستایی به مثابه روش و ابزاری برای توسعه اقتصادی در این مناطق است و نقش انکارناپذیری در توسعه روستاها دارد. جما و خادمی (۲۰۱۹)، در پژوهشی تحت عنوان، جهانگردی مثبتی بر جامعه و توسعه پایدار مناطق روستای کنیا، به این نتایج دست یافتند که کشاورزی و سایر فعالیت های اقتصادی می توانند با گردشگری و مهمان نوازی روستایی یکپارچه شوند تا بتواند توسعه پایدار در مناطق روستایی را گسترش دهند.

در یک جمع بندی نهایی از مطالعات پیشین در راستای موضوع پژوهش می توان چنین مطرح نمود، بیشتر تحقیقات صورت گرفته در راستای مقایسه بین اثرات گردشگری بر جامعه میزبان در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی) انجام شده است، و تنها با مطالعه جوان و همکاران در سال (۱۳۹۸)، از نظر منطقه و روستاهای مورد مطالعه و بررسی تنها بعد اقتصادی حاصل از اثرات گردشگری، همخوانی و مطابقت دارد، ولی از لحاظ گردآوری اطلاعات و شیوه تجزیه و تحلیل اطلاعات تفاوت قابل ملاحظه ای با مطالعه حاضر دارد. همچنین قابل ذکر است که تمرکز اصلی مطالعه جوان و همکاران بر

تحلیل فضایی اثرات گردشگری بر اقتصاد نواحی روستایی بوده است. بنابراین مطالعه حاضر می‌تواند اطلاعات جامع‌تر در راستای مطالعات صورت گرفته باشد.

روش پژوهش

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع کمی و از لحاظ هدف، کاربردی می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش ساکنین روستاهای گردشگرپذیر در شهرستان رضوان شهر تشکیل داده‌اند، در این راستا نمونه‌گیری در منطقه مورد مطالعه به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است، به گونه‌ای که سه تیپ روستاهای ناحیه (جلگه‌ای، ساحلی و کوهپایه‌ای) شناسایی شدند. سپس از مجموع کل روستاهای شهرستان، ۲۵ درصد آن در هر تیپ روستایی انتخاب شد و انتخاب این میزان به جهت سطح کیفیتی بوده که مطالعات قبلی در حوزه روستایی نیز تایید نموده است، سپس با روش سهمیه‌ای تعداد روستاهای نمونه به تفکیک بخش و دهستان تعیین شد. در نهایت تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان جامعه نمونه انتخاب شد. جدول (۱). ابزار تحقیق، پرسشنامه است، بر این اساس مولفه‌های تحقیق بر اساس مبانی نظری و پیشینه تحقیق جمع‌آوری و در قالب پرسشنامه منعکس شد جدول (۲). به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار SPSS و مدل ماتریس تعاملی استفاده شده است.

جدول ۱. تعداد روستاهای نمونه در هر یک از تیپ‌های روستایی شهرستان رضوان شهر

تیپولوژی روستاها	بخش	دهستان	تعداد روستا	تعداد خانوار	روستاهای نمونه	خانوار نمونه
جلگه‌ای	مرکزی	خوشابر	۱۵	۲۵۸۱	۴	۶۷
		گیل دولاب	۱۵	۲۰۱۲	۴	۵۲
		دیناچال	۱۳	۳۲۳۳	۳	۸۴
	پره سر	گیل دولاب	۴	۴۳۵	۱	۱۱
	مرکزی	دیناچال	۲	۴۴۱	۱	۱۱
ساحلی	پره سر	خوشابر	۲۸	۳۱۱۸	۷	۸۱
	مرکزی	گیل دولاب	۱	۶۲	۱	۲
		بیلاقی ارده	۲۲	۱۱۲۸	۶	۲۹
کوهپایه‌ای و کوهستانی	پره سر	دیناچال	۶	۱۶۴۳	۲	۴۳
جمع	-	-	۱۰۶	۱۴۶۵۳	۳۰	۳۸۰

منبع: سالنامه آماری استان گیلان، ۱۳۹۵

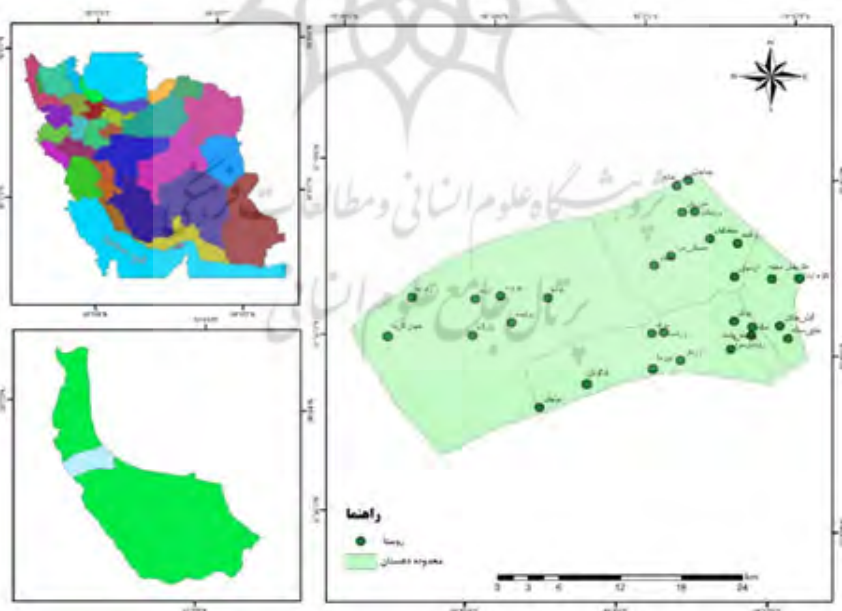
جدول ۲. مولفه‌های اصلی و فرعی منتخب پژوهش

مقیاس	گویه‌ها	مولفه اصلی
ترتیبی	افزایش میزان درآمد ساکنان	درآمد
ترتیبی	ارتقای درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری در مقایسه با سایر فعالیت‌ها	
ترتیبی	افزایش میزان قدرت خرید ساکنان	
ترتیبی	افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس	
ترتیبی	کاهش احساس فقر	
ترتیبی	فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی	
ترتیبی	ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی بین ساکنان	
ترتیبی	ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید	اشتغال
ترتیبی	بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی	
ترتیبی	تقویت شغل‌های کاذب	

ترتیبی	ایجاد مشاغل مکمل و متعدد برای ساکنان	
ترتیبی	کاهش میزان مهاجرت آنان به مناطق شهری	
ترتیبی	اشتغال زنان و بازنشسته‌ها و گروه‌های از ساکنان که مهارت‌های شغلی بالایی ندارند	
ترتیبی	بالا رفتن قیمت زمین	قیمت زمین
ترتیبی	سوداگری زمین	
ترتیبی	تغییر کاربری‌های زمین برای اهداف و فعالیت‌های گردشگری	
ترتیبی	تحریک سرمایه‌گذاری در محدوده با ورود گردشگران	سرمایه‌گذاری
ترتیبی	بالا رفتن میزان ریسک‌پذیری سرمایه‌گذاری	
ترتیبی	میزان سرمایه‌گذاری برای پیشرفت و بهبود روابط منطقه‌ای به نفع روستا	
ترتیبی	افزایش میزان سرمایه‌گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل با ورود گردشگران	
ترتیبی	سرمایه‌گذاری برای بالا رفتن کیفیت خدمات گردشگری به منظور جذب بیشتر گردشگران	

منبع: بازوند و همکاران، ۱۴۰۱، صفایی پور و همکاران، ۱۳۹۳

شهرستان رضوانشهر در شمال غرب استان گیلان واقع گردیده و از لحاظ موقعیت جغرافیایی بین عرض‌های ۳۷ درجه و ۲۵ دقیقه و ۲۲ ثانیه تا ۳۷ درجه و ۴۰ دقیقه و ۳۴ ثانیه شمالی و طول جغرافیایی ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه و ۲۱ ثانیه تا ۴۹ درجه و ۱۳ دقیقه و ۷ ثانیه شرقی قرار گرفته است. شکل (۲). این شهرستان از نظر جهات جغرافیایی از طرف شمال به دریای خزر و شهرستان تالش، از سمت شرق به دریای خزر، شهرستان‌های بندر انزلی و صومعه سرا و از سوی جنوب و جنوب شرقی به شهرستان ماسال و از طرف غرب به شهرستان خلخال در استان اردبیل محدود می‌گردد. شهرستان رضوان شهر دارای ۲ بخش (مرکزی و پره سر)، ۲ شهر (رضوانشهر و پره سر)، و ۴ دهستان (گیل دولاب، خوشابر، دیناچال و بیلاقی ارده)، و ۱۰۷ روستای دارای سکنه و ۵ روستای خالی از سکنه است.

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی و پراکنش روستاهای محدوده مورد مطالعه در کشور و استان گیلان

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

بررسی نتایج مستخرج از پرسشنامه بیانگر آن است که ۷۸/۳۳ درصد از جامعه آماری را مردان و ۲۱/۶۷ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین از کل جامعه آماری ۷۱/۶۷ درصد متاهل هستند. از نظر سنی نیز بیشترین میانگین سنی در رده سنی ۳۶ تا ۴۵ سال با مقدار ۵۴/۵۱ درصد قرار داشتند. همچنین بررسی سطح سواد نیز بیانگر آن است که بیشترین درصد در مقطع دیپلم و فوق دیپلم با مقدار ۴۱/۴۴ می‌باشند. در نهایت بررسی نتایج پرسشنامه نیز نشان داد که معادل ۷۱/۶۰ درصد از پاسخگویان سکونت دائمی در روستاها داشتند، که این مقدار نشان از صحت نتایج پرسشنامه می‌باشد.

یافته‌های تحلیلی

به منظور سنجش میزان اثرات اقتصادی حاصل از گردشگری بر اساس دیدگاه جوامع میزبان در روستاهای شهرستان رضوانشهر، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج حاصله از کاربرد این آزمون آماری نشان دهنده واقعیت‌هایی به شرح ذیل است:

تمام گویه‌هایی که برای سنجش میزان اثرات اقتصادی به کار برده شد از سطح معناداری بالایی برخوردار بوده است.

با احتساب دامنه طیفی هر یک از گویه‌ها که بین ۱ تا ۵ بر اساس طیف لیکرت در نوسان بوده، به این صورت که هر چه میزان میانگین به دست آمده در گویه‌های (مثبت اقتصادی) به حد متوسط عدد (۳) نزدیک باشد، گویای مطلوب بودن آن گویه می‌باشد، و هر چه میزان میانگین به دست آمده در گویه‌های (منفی اقتصادی) به حد متوسط عدد (۳) نزدیک باشد، گویای نامطلوب بودن آن گویه است.

جدول ۳. میزان تاثیرپذیری گویه‌های شاخص درآمد در روستاهای گردشگری رضوانشهر با تمرکز بر گردشگری

گویه	میانگین	T	سطح معناداری (۲ دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵ بالا پایین
افزایش میزان درآمد ساکنان	۳/۳۳	۳۵/۱۲۴	۰/۰۰۰	۳/۲۲ ۳/۴۵
ارتقای درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری در مقایسه با سایر فعالیت‌ها	۳/۲۱	۳۵/۱۱۲	۰/۰۰۰	۳/۱۵ ۳/۳۳
افزایش میزان قدرت خرید ساکنان	۳/۰۰	۳۴/۰۰۰	۰/۰۰۰	۲/۸۹ ۳/۱۱
افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس	۳/۱۱	۳۵/۰۹۸	۰/۰۰۰	۳/۰۱ ۳/۳۳
کاهش احساس فقر	۳/۰۰	۳۴/۰۰۰	۰/۰۰۰	۲/۸۹ ۳/۱۱
فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی	۳/۰۰	۳۴/۰۰۰	۰/۰۰۰	۲/۸۹ ۳/۱۱
ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی بین ساکنان	۳/۰۴	۳۵/۰۸۸	۰/۰۰۰	۲/۹۱ ۳/۱۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

مطابق جدول (۳)، در شاخص درآمد، به ترتیب: گویه‌های (افزایش میزان درآمد ساکنان با مقدار میانگین ۳/۳۳، ارتقای درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری در مقایسه با سایر فعالیت‌ها با مقدار میانگین ۳/۲۱، افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس با مقدار میانگین ۳/۱۱، ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی بین ساکنان با مقدار ۳/۰۴، و افزایش میزان قدرت خرید ساکنان، کاهش احساس فقر و فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی با مقدار میانگین ۳/۰۰)؛ به ترتیب بیشترین و کمترین مقدار میانگین را به خود اختصاص داده‌اند، در این راستا، از بین گویه‌های مطرح شده: گویه‌های (ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی

بین ساکنان، افزایش میزان استفاده از کالاهای تحملی و لوکس، فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی (جزء اثرات اقتصادی منفی می باشد که با مقدار میانگین به دست آمده بالاتر از حد متوسط، گویای وضعیت نامطلوب شان ناشی از توسعه گردشگری است.

با ورود گردشگر به روستاها، فرصت‌های جدید شغلی و ایجاد تحولات اقتصادی در جامعه روستایی فراهم می شود. گردشگران روستایی برای اقامت، خرید کالاهای محلی و خدمات، پول پرداخت می کنند. این پول‌ها در فعالیت‌های محلی جریان می یابد و موجب تحرک مناطق روستایی در برآورده کردن هر چه بهتر و بیشتر نیازهای بازدیدکنندگان می شود و به نوبه آن منجر به کند شدن روند تخلیه سکونتگاه‌های روستایی، کاهش مهاجرت به شهرها منتهی می شود.

جدول ۴. میزان تاثیرپذیری گویه‌های شاخص اشتغال در روستاهای گردشگرپذیر رضوانشهر با تمرکز بر گردشگری

فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵ پایین	فاصل اطمینان بالا	سطح معناداری (۲ دامنه)	T	میانگین	گویه
۳/۰۱	۳/۲۷	۰/۰۰۰	۳۵/۱۰۰	۳/۱۲	ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید
۳/۰۲	۳/۲۴	۰/۰۰۰	۳۵/۱۱۰	۳/۱۴	بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی
۲/۹۹	۳/۲۴	۰/۰۰۰	۳۴/۰۹۸	۳/۱۱	تقویت شغل‌های کاذب
۲/۹۸	۳/۲۱	۰/۰۰۰	۳۵/۰۹۷	۳/۱۰	ایجاد مشاغل مکمل و متعدد برای ساکنان
۲/۹۷	۳/۲۰	۰/۰۰۰	۳۴/۰۹۶	۳/۰۹	کاهش میزان مهاجرت آنان به مناطق شهری
۲/۹۹	۳/۲۴	۰/۰۰۰	۳۴/۰۹۸	۳/۱۱	اشتغال زنان و بازنشسته‌ها و گروه‌های از ساکنان که مهارت‌های شغلی بالایی ندارند

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

همانطور که در جدول (۴) ملاحظه می‌گردد؛ به ترتیب، مقدار میانگین‌های به دست آمده در گویه‌های (بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی با مقدار ۳/۱۴، ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید با مقدار ۳/۱۲، اشتغال زنان و بازنشسته‌ها و گروه‌های از ساکنان که مهارت‌های شغلی بالایی ندارند و تقویت شغل‌های کاذب با مقدار ۳/۱۱، ایجاد مشاغل مکمل و متعدد برای ساکنان با مقدار ۳/۱۰، کاهش میزان مهاجرت آنان به مناطق شهری با مقدار ۳/۰۹؛ بالاتر از حد متوسط عدد (۳)، می باشد. در این راستا، تمامی گویه‌های مطرح شده به جزء تقویت شغل‌های کاذب، تاثیرات مطلوبی را بر روستاهای گردشگرپذیر به خود اختصاص داده اند.

جدول ۵. میزان تاثیرپذیری گویه‌های شاخص قیمت زمین در روستاهای گردشگرپذیر رضوانشهر با تمرکز بر گردشگری

فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵ پایین	فاصل اطمینان بالا	سطح معناداری (۲ دامنه)	T	میانگین	گویه
۳/۱۴	۳/۵۵	۰/۰۰۰	۳۵/۳۳۴	۳/۳۳	بالا رفتن قیمت زمین
۳/۳۵	۳/۵۵	۰/۰۰۰	۳۵/۴۰۰	۳/۴۵	سوداگری زمین
۳/۳۲	۳/۵۶	۰/۰۰۰	۳۴/۴۱۰	۳/۴۸	تغییر کاربری‌های زمین برای اهداف و فعالیت‌های گردشگری

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

بر اساس جدول (۵)، سه گویه مطرح شده در شاخص قیمت زمین منفی می باشند. بر اساس دیدگاه جامعه میزبان، به ترتیب گویه‌های: تغییر کاربری‌های زمین برای اهداف و فعالیت‌های گردشگری با

مقدار ۳/۴۸، سوداگری زمین با مقدار ۳/۴۵، بالا رفتن قیمت زمین با مقدار ۳/۳۳، بیشترین و کمترین میزان تاثیرپذیری منفی را از گردشگری در روستاهای مورد مطالعه شامل شدند. مطابق نتایج به دست آمده گردشگری منجر به توسعه رویکرد نئولیبرالیسم (تبدیل زمین به سرمایه) در روستاهای این منطقه شده است. با توسعه گردشگری در مناطق روستایی رضوانشهر، رانت بازی و سوداگری زمین در اراضی مرغوب افزایش یافته و در پی آن تغییراتی در کاربری اراضی از کشاورزی (تولیدی) به مصرفی حاصل شده و به نوبه آن قیمت اراضی به شکل نامعقولی افزایش یافته است.

جدول ۶. میزان تاثیرپذیری گویه های شاخص سرمایه گذاری در روستاهای گردشگرپذیر رضوانشهر با تمرکز بر گردشگری

گویه	میانگین	T	سطح معناداری (۲ دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵ بالا پایین
تحریک سرمایه گذاری در محدوده با ورود گردشگران	۳/۳۳	۳۵/۳۳۴	۰/۰۰۰	۳/۱۴ - ۳/۵۵
بالا رفتن میزان ریسک پذیری سرمایه گذاری	۳/۲۱	۳۵/۱۱۲	۰/۰۰۰	۳/۱۵ - ۳/۳۳
میزان سرمایه گذاری برای پیشرفت و بهبود روابط منطقه ای به نفع روستا	۳/۱۸	۳۴/۱۰۹	۰/۰۰۰	۳/۰۰ - ۳/۳۱
افزایش میزان سرمایه گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل با ورود گردشگران	۳/۲۱	۳۵/۱۱۲	۰/۰۰۰	۳/۱۵ - ۳/۳۳
سرمایه گذاری برای بالا رفتن کیفیت خدمات گردشگری به منظور جذب بیشتر گردشگران	۳/۰۹	۳۴/۰۹۶	۰/۰۰۰	۲/۹۷ - ۳/۲۰

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲

مطابق جدول (۶)، به ترتیب گویه های مثبت: تحریک سرمایه گذاری در محدوده با ورود گردشگران با مقدار میانگین ۳/۳۳، افزایش میزان سرمایه گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل با ورود گردشگران با مقدار ۳/۲۱، میزان سرمایه گذاری برای پیشرفت و بهبود روابط منطقه ای به نفع روستا با مقدار ۳/۱۸، میزان سرمایه گذاری برای پیشرفت و بهبود روابط منطقه ای به نفع روستا با مقدار ۳/۰۹، گویه منفی: بالا رفتن میزان ریسک پذیری سرمایه گذاری با مقدار ۳/۲۱، تاثیرات اقتصادی مثبت و منفی نسبتا زیادی در در روستاهای مورد مطالعه به خود اختصاص داده اند. پس از بررسی میزان تاثیرپذیری گویه های اقتصادی از گردشگری روستایی بر اساس دیدگاه جامعه میزبان، به رتبه بندی شاخص های اقتصادی پرداخته شده است، در این راستا از ماتریس خود تعاملی استفاده شده است.

جدول ۷. ماتریس دستیابی شاخص های اقتصادی

شاخص/علامت اختصاری	V1	V2	V3	V4	قدرت نفوذ
V1 (درآمد)	۱	۰	۱	۱	۳
V2 (قیمت زمین)	۱	۱	۰	۰	۲
V3 (اشتغال)	۱	۱	۱	۱	۴
V4 (سرمایه گذاری)	۰	۰	۱	۱	۲
میزان وابستگی	۳	۲	۲	۲	-

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۰

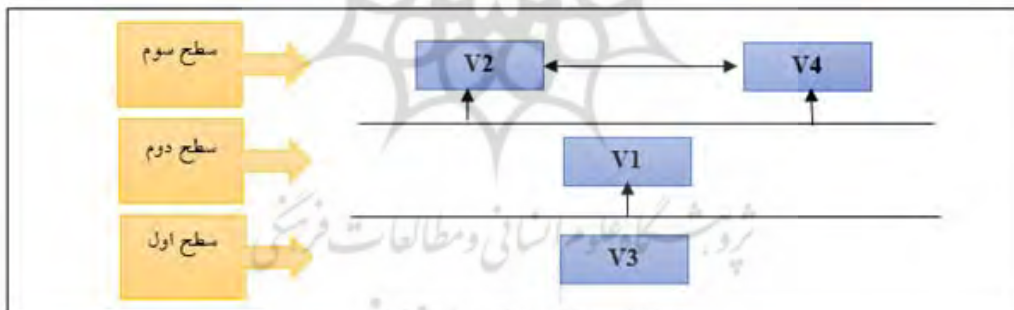
در جدول (۷)، قدرت نفوذ (میزان تأثیری که هر یک از شاخص‌ها بر سایر شاخص‌ها دارند) برای ۴ شاخص شناسایی شده است. نتایج بیانگر این است که شاخص اشتغال با قدرت نفوذ (۴) بیشترین تأثیرپذیری و شاخص قیمت زمین و سرمایه‌گذاری با قدرت نفوذ (۲)، کمترین تأثیرپذیری را از گردشگری به خود اختصاص داده‌اند. در مرحله بعد سطوح مختلف شاخص‌های اقتصادی دسته‌بندی شده است. برای تعیین سطح شاخص‌ها در مدل نهایی، به ازای هر کدام از آنها، سه مجموعه خروجی، ورودی و مشترک تشکیل می‌شود. مطابق جدول (۸)، ماتریس دستیابی به ۳ سطح دسته‌بندی می‌شود، شاخص اشتغال زیر بنای شاخص‌های (درآمد، قیمت زمین، سرمایه‌گذاری) است، شاخص درآمد نیز زیربنای (شاخص‌های قیمت زمین و سرمایه‌گذاری) می‌باشد.

جدول ۸. سطح بندی شاخص‌های اقتصادی متأثر از گردشگری روستایی

شاخص	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
V1	۴،۲	-	-	دوم
V2	۴	۵،۴،۳	-	سوم
V3	۱،۴،۲	۶،۵،۴،۲	۵	اول
V4	۲	۷،۵،۶،۳	۶،۵	سوم

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

در شکل (۳)، روابط متقابل و تأثیرگذاری بین شاخص‌های اقتصادی و ارتباط آنها با توجه به قرارگیری در سطوح مختلف نمایان است. در این شکل، شاخص اشتغال در سطح اول همانند سنگ بنای زیربنای مدل عمل می‌کند، شاخص درآمد در سطح دوم قرار گرفته، و شاخص‌های قیمت زمین و سرمایه‌گذاری در سطح سوم مدل قرار گرفته‌اند.

شکل ۳. طراحی مدل سازی ساختاری تفسیری شاخص‌های اقتصادی تأثیرپذیر از گردشگری در روستاهای گردشگر پذیر رضوانشهر،

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

نتیجه گیری

امروزه گردشگری نقش بسیار مهم و پررنگی در رشد و توسعه مکان‌های جغرافیایی دارد و اثرات مثبت و منفی بر روری جوامع میزبان می‌گذارد. اثرات مثبتی که در این زمینه بر روی جوامع میزبان رخ می‌دهد، به نوبه خود رشد و شکوفایی مناطق روستایی را در پی دارد، و از سوی دیگر، اثرات منفی نیز موجب از بین رفتن بسیاری از مناظر طبیعی روستاها و یا به عبارت دیگر تغییرات کاربری اراضی از کشاورزی به سمت اراضی مصرفی می‌گردد.

نتایج یافته‌های حاصل از تحقیق نشان داد، که گردشگری روستایی به نحو چشم‌گیری سبب افزایش درآمد خانوارهای روستایی از جمله (زنان و افراد بازنشسته، جوانان بی‌کار)، شده و سطح رفاه و آسایش خانوارهای روستایی را افزایش داده است، و همچنین قدرت خرید خانوارهای روستایی را در برابر مایحتاج

زندگی افزایش داده است. از سوی دیگر با افزایش موقعیت های شغلی جدید، مشاغل مکمل و متعدد برای ساکنین روستایی از جمله: فروش محصولات صنایع دستی، فروش مواد غذایی و غذاهای مخصوص گیلان، فروش لباس های محلی روستاییان، و ... فراهم نموده است. با افزایش سرمایه گذاری های متعدد در ایجاد اقامتگاه های بوم گردی و مراکز اقامتی و رفاهی و همچنین افزایش رستوران های بین راهی، امنیت شغلی را برای آنها به ارمغان آورده است. از طرف دیگر، با توجه به شرایط پیش آمده از زمان ظهور ویروس-کووید ۱۹، و عدم مدیریت بحران در راستای گردشگری میزان سرمایه گذاری ها نسبت به سال های قبل کاهش یافته است، ولی ساکنین روستاهای گردشگرپذیر میزان تاب آوری شان را نسبت به مسائل پیش آمده در زمان کرونا افزایش داده اند.

در کنار آثار مثبت اقتصادی، اثرات منفی حاصل از گردشگری در روستاهای رضوان شهر قابل محسوس است. بورس بازی زمین در روستا، افزایش قیمت زمین و مسکن، افزایش هزینه های زندگی ساکنین، ساخت و سازهای بی رویه و تغییر چشم انداز روستا، آلودگی های ناشی از ریختن زباله، تغییرات کاربری اراضی (مزارع تبدیل به املاک و مستغلات) در روستاها، از مهمترین اثرات منفی حاصل از گردشگری می باشند.

در نهایت می توان گفت نتایج حاصل از تحقیق گویای آن است، که گردشگری باعث بهبود یافتن وضعیت اقتصادی در روستاهای گردشگرپذیر شده است و رضایت نسبی مردم جامعه میزبان را از اثرات گردشگری نشان می دهد، که این مقدار اثرات اقتصادی بر جامعه میزبان عمدتاً مثبت بوده است. هر چند اثرات منفی نیز داشته، ولی می توان به دلیل اثرات بالقوه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه توسط دولت و سایر آژانس های توسعه انتخاب و حمایت کردند و سیاست ها و استراتژی های گوناگونی برای تقویت این اثرات مثبت و هم برای کنترل یا از بین بردن پیامدهای منفی آن به کار گرفته شوند. در این میان، گردشگری مبتنی بر جامعه میزبان یک استراتژی بالقوه موثر برای اتصال کسب و کار گردشگری با اهداف محلی توسعه پایدار بلندمدت است. گردشگری مبتنی بر جامعه میزبان در واقع می تواند علاوه بر ارائه مزایای اقتصادی، رهبری محلی داشته و حتی موجب توانمندسازی گردد. نتایج تحقیق نیز با مطالعات: امیرخانلو و همکاران (۱۳۹۸)، مبنی بر اینکه گردشگری منجر به سوداگری و دلالی می گردد، و با مطالعه ایبانسکو (۲۰۱۸)، مبنی بر اینکه گردشگری روستایی به مثابه روش و ابزاری برای توسعه اقتصادی می باشد، همخوانی و مطابقت دارد. در ادامه به ارائه چند پیشنهاد در راستای نتایج پرداخته شده است که به شرح ذیل می باشد:

- نتایج پژوهش نشان داد، گردشگری تاثیرات اقتصادی مثبت در روستاهای مورد مطالعه داشته است، بنابراین پیشنهاد می شود شرایطی فراهم گردد تا از پتانسیل های گردشگری روستاها استفاده بیشتری شود، که این نیز موجب بهبود شرایط اقتصادی ساکنین روستاها خواهد شد؛

- نتایج نشان داد گردشگری منجر به افزایش اشتغال شده است، در این بین پیشنهاد می گردد برنامه های آموزشی توسعه مهارت های کارآفرینی برای مردم میزبان افزایش یابد تا بتوانند با افزایش آگاهی خود و بهبود مهارت ها در کسب و کارهای مرتبط با گردشگری، نقش آفرینی موثرتری در صنعت گردشگری داشته باشند؛ و

- با توجه به رتبه بالای شاخص قیمت زمین، بورس بازی و افزایش تغییرات کاربری اراضی در روستاهای مورد مطالعه، پیشنهاد می گردد که تصرفات غیرقانونی و شبه قانونی زمین و تجاوز به منابع طبیعی از سوی سازمان های مرتبط کنترل گردد.

منابع

- ابراهیمی کوهبنه، محمدصادق؛ و یعقوبی، محمد. (۱۳۹۹)، تحلیل آثار اقتصادی-اجتماعی گردشگری بر توسعه مناطق روستایی دهستان طرقله (دیدگاه مردم محلی). برنامه ریزی و توسعه گردشگری. دوره ۹. شماره ۳.
- امیرخانلو، سمانه؛ کردوانی، پرویز؛ و مهدوی حاجیلونی، مسعود. (۱۳۹۸)، اثرات گردشگری بر توسعه مناطق روستایی از دیدگاه جامعه میزبان مورد: بخش مرکزی شهرستان گلوگاه. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال ۸. شماره ۳. صص ۲۰-۷-۲۲۶.
- بازوند، سجاد؛ دانیالی، تهمینه؛ آزاد بخت، بهرام؛ باهک، بتول؛ و ارمغان، سیمین. (۱۴۰۱)، اثرات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیرساختی گردشگری در جامعه میزبان از نگاه مسئولان و مردم محلی (مطالعه موردی روستاهای افرینه، پیران پرویز و ولیعصر شهرستان پلدختر). پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی. دوره ۳. شماره ۸. صص ۸۴-۹۷.
- بهرامی، رحمت الله. (۱۳۸۹)، بررسی قابلیت‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری روستایی در استان کردستان. چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافی دانان جهان اسلام. ایران، زاهدان. صص ۱-۱۵.
- جوان، فرهاد. (۱۴۰۰)، تبیین نظام توزیع منافع گردشگری در ناحیه روستایی رضوانشهر، مجله روستا و توسعه پایدار فضا، دوره ۲، شماره ۲، صص ۶۹-۹۴.
- راستای، عبدالقادر؛ هادیانی، زهره؛ و طیب‌نیا، سید هادی. (۱۴۰۰)، تحلیل اثرات گردشگری بر جامعه میزبان نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستای تمین در شهرستان میرجاوه). فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا. دوره ۲. شماره ۴.
- راستای، عبدالقادر؛ هادیانی، زهره؛ و طیب‌نیا، سید هادی. (۱۴۰۰)، تحلیل اثرات گردشگری بر جامعه میزبان نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستای تمین در شهرستان میرجاوه)، مجله روستا و توسعه پایدار فضا، دوره ۲، شماره ۴. صص ۵۷-۷۸.
- زاهدی، محدرضا. (۱۳۸۵)، گردشگری شهری، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم، تهران.
- صادقی، حجت اله. (۱۴۰۰)، ظرفیت‌سنجی شاخص‌های گردشگری خلاق در مناطق روستایی (مورد مطالعه: شهرستان دزپارت). مجله روستا و توسعه پایدار فضا، دوره ۲، شماره ۲، صص ۵۵-۶۸.
- صفایی پور، مسعود؛ دامن‌باغ، صفیه؛ طاهری، حسین؛ و رزمگیر، فاطمه. (۱۳۹۳)، تحلیل نقش گردشگری در اقتصاد روستایی مطالعه موردی: دهستان بان زرده-شهرستان دالاهو. پژوهش‌های روستایی. دوره ۵، شماره ۲، صص ۴۲۳-۴۴۴.
- علیقلی زاده فیروزجایی، ناصر؛ رمضان زاده لسبوئی، مهدی؛ و اسمعیلی، مجید. (۱۳۹۳). سنجش نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی مناطق بیابانی و کویری (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان خور و بیابانک). مطالعات جغرافیایی مناطق خشک. سال ۵. شماره ۱۸. صص ۳۷-۵۳.
- علیقلی زاده فیروزجایی، ناصر؛ بدری، سیدعلی؛ و فرجی سبکبار، حسنعلی. (۱۳۸۶)، نگرش جامعه میزبان به اثرات محیطی و اقتصادی گردشگری در نواحی روستایی: مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان نوشهر، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۱، صص ۱-۲۲.
- غفاری، رامین؛ و ترکی هرچگانی، معصومه. (۱۳۸۸)، نقش گردشگری در توسعه اجتماعی-اقتصادی مناطق روستایی استان چهارمحال و بختیاری. مطالعه موردی: بخش سامان. فصلنامه روستا و توسعه. سال ۱۲ شماره ۲. صص ۱۱۳-۱۲۶.
- قربانی، رسول؛ سلامتی گیلو، شهرام؛ مهاجری نعیمی، لیلا؛ و ارژنگی مستعلی بیگلو، حجت. (۱۴۰۰). ارزیابی اثرات گردشگری بر توسعه اقتصاد شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر اردبیل). جغرافیا و روابط انسانی. دوره ۳. شماره ۴. صص ۵۵۶-۵۴۲.

کریمی کندزی، ساجده. (۱۴۰۰)، بررسی میزان تأثیرپذیری کیفیت زندگی روستاییان شهرستان نطنز از محصول گردشگری روستایی-کشاورزی، مجله راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، سال ۸، شماره ۱۵، صص ۸۹-۹۹. مهدوی، مسعود؛ قدیری معصوم، مجتبی؛ و قهرمانی، نسرین. (۱۳۸۷)، اثرات گردشگری بر توسعه با نظرسنجی از روستاییان دره کن و سولقان. فصلنامه روستا و توسعه. سال ۱۱. شماره ۲. صص ۳۹-۶۰.

Dodds, R., Ali, A., and Glaski, K. (2018). Mobilizing knowledge: determining key elements for success and pitfalls in developing community-based tourism, *Journal of Current Issues in Tourism*, Vol.21, No.13, pp.1547-1568.

Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of tourism research*, 29(1), 79-105.

Ibanescu, B., (2018). Consequences of peripheral features on tourists' motivation, the case of rural destinations in Moldavia, Romania. *J. Settl. Spat. Plan.* Vol 4, No 1, Romania, Pp 191-205.

Juma, L.O. and Khademi-Vidra, A., (2019) Community-Based Tourism and Sustainable Development of Rural Regions in Kenya; Perceptions of the Citizenry. *Sustainability*, 11(17), p.4733.

Kevin Lo, Jie Li, Mark Wang, Cong Li, Shuzhuo Li & Ying Li .(2019): A Comparative Analysis of Participating and Non-Participating Households in Pro-Poor Tourism in Southern Shaanxi, China, *Tourism Planning & Development*, 16:3, 318-333.

Lee, C. K., Kang, S. K., Long, P., & Reisinger, Y. (2010). Residents' perceptions of casino impacts: a comparative study. *Tourism Management*, 31(2), 189e201.

Long, T, Patrick; Perdue, R, Richard and Allen, Lawrence. (1990). Rural Resident Tourism Perceptions and Attitudes By community - Level of Tourism, *Journal of Travel Research*, 31(4).

Smith, M. D., & Krannich, R. S. (1998). Tourism dependence and resident attitudes. *Annals of tourism research*, 25(4), 783-802.

Nunkoo, R., & Gursoy, D. (2011). Residents' Support for Tourism an Identity Perspective. *Annals of Tourism Research*, Vol. 39, No. 1, pp. 243-268, 2012.

Perdue, R. R., Long, P. T., & Allen, L. (1990). Resident support for tourism development. *Annals of tourism Research*, 17(4), 586-599.

Yang. Yang, R., Chen, M.H., Su, Ch., Zhi, Y., AND Xi, J. (2021): Effects of rural revitalization on rural tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Vol. 47, PP. 35-45.

Yoon, Y., Gursoy, D., & Chen, J. S. (2001). Validating a tourism development theory with structural equation modeling. *Tourism Management*, 22(4), 363e372.